

Křeček v kolečku aneb seznam návykových látek

Citace | FIDESOVÁ, Hana. Křeček v kolečku aneb seznam návykových látek. *Adiktol. prevent. léčeb. praxi.* 2023; 6(4), 223–224.

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

zhruba před rokem jsem se na tomto místě s nadějí upínala k očekávané světlé budoucnosti naší (rozuměj české) politiky v oblasti závislostí. Aktuálně jsem v rozpoložení, kdy se budoucnost jeví poněkud mlhavě či šedivě a světlá budoucnost se jeví být velmi vzdálená.

Jistě vás neminula diskuse kolem kriminalizace či regulace tzv. nových (syntetických) drog, která se točila nejvíce kolem kratomu a HHC. Již léta probíhá odborná diskuse, jejíž součástí jsou i úvahy a argumenty svědčící pro zavedení regulace namísto kriminalizace u látek, které nejsou natolik škodlivé či nebezpečné, aby si kriminalizaci „zasloužily“. Na opačném pólu jsou pak pokusy o tzv. generickou definici nových psychoaktivních látek, umožňující do určité míry „automatické“ zařazení nově vyvinutých variant nových syntetických drog bez nutnosti neustálé novelizace právních předpisů. Česká republika setrvává stejně jako řada jiných států u původně zavedeného modelu, tj. zařazuje nové jednotlivé látky na seznam návykových látek, obsažený v nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek.

Přes odborné protesty tak vláda zařadila na seznam návykových látek HHC, HHC-acetát a THCP. A proces to byl rychlý, během února měla vláda za pár dní hotovo, 5. března 2024 zpřístupněno v novém projektu „e-sbírka“ (ten se taky „maličko“ zpozdil, nemluvě o jeho těžko identifikovatelných výhodách oproti jiným volně přístupným legislativním databázím – ale název nesmím ani naznačit) a hned od příštího dne výše jmenované látky účinně zakázány. Na ODoku¹ psali jako důvod předložení „*Prudký nárůst hospitalizací a intoxikací dětí a mladistvých, ale i dospělých, z důvodu požití výrobků obsahující látky hexahydrokanabinol (HHC), hexahydrokanabinol-O-acetát (HHC-acetát, HHC-O) a tetrahydrokanabiforol (THCP)*.“ A že prý to zakázou jen dočasně. Ostatně tak byla změna komunikována v médiích, a to přímo představiteli vlády. Kdybyste se odvážili do novely nahlédnout, zjistíte, že o žádné dočasnosti tam není ani zmínka (tedy pravda, předseda Legislativní rady vlády to ve svém stanovisku reflektoval, ale jaksi nebyl vyslyšen²). Pomíjím to, že moje generace (podle mě pejorativně označovaná jako „Husákovy děti“, jak k tomu mí drazí rodiče přijdou) je na dočasnost velmi citlivá. Ona dočasnost by mohla nastat v případě, že by snad náš zákonodárny sbor přeci jen přistoupil k vskutku legislativně pozitivně evolučnímu (a asi i revolučnímu)

kroku a přijal novelu zákona o návykových látkách. Ta je už od 31. července minulého roku hezky zaparkovaná v Poslanecké sněmovně. Chce zvláštním způsobem vymezit režim psychoaktivních látek s nízkým zdravotním a společenským rizikem, které by nebyly zařazovány na stávající seznam návykových látek. Ale poněvadž je to změna převratná, nesmí se uspěchat, to je jasné. Prostě by část nových látek stát reguloval a hlídal, namísto prostého zákazu a trestání v režimu trestního práva.

Což o to, nechci zlehčovat ony případy hospitalizace – at už byly zapříčiněny jakýmikoliv kombinacemi návykových látek – a už vůbec ne zdravotní rizika pro děti a mládež. Ale neuplynul ani měsíc a už je k vidění v ODoku další návrh novelizace seznamu návykových látek – tentokrát je důvod návrhu prozaičtější, a to záchyt nových syntetických drog v České republice a v okolních evropských zemích. V popisu změny najdeme pro jistotu jen, že se navrhuje na seznam návykových látek zařazení nových psychoaktivních látek, a to do přílohy č. 4. A když budete trpěliví, proklikáte se až k tomu, že se navrhuje zařazení dalších „variant“ HHC a THC³. Nabytí účinnosti se opět navrhuje na následující den po vyhlášení. Přisahám, že další zkratky, natož chemické názvy, v dalším textu nepoužiju. A – ano, přiznávám, že to v té poznámce pod čarou je to pro mě taky „jen“ shluk písmen. Hádáte správně, jsou to ty silnější varianty, před nimiž varovali odborníci s tím, že zákaz HHC není racionálním řešením.

Fascinující na tom je ta lehkost, s jakou vláda (současná i všechny minulé od r. 2013) kriminalizuje nové a nové látky. A už se dávno nemluví o tom, že to vlastně vůbec není právně správně, tedy „ústavně konformní“, a že v právním státě výkonná moc nesmí rozhodovat o tom, co je a není trestné, neboť se jedná o výsostné právo zákona, resp. zákonodárnyho sboru⁴. A nařízení vlády o seznamu návykových látek má k zákonu opravdu daleko. Ale co zmůže takový ústavní řád proti všeobjímajícímu argumentu veřejného zdraví.

A pak, že zakazy nic neřeší...

Připomínám, že tento zjednodušený model umístění seznamu návykových látek v nařízení vlády byl zaveden v okamžiku, kdy již byl publikován názor Ústavního soudu, který opětovně připomněl, že „nelze připustit, aby se sféra ochrany základních práv a svobod dostala pod pravomoc

1 | neboli „elektronický oběh dokumentů mezi ústředními orgány státní správy, Parlamentem a Kanceláří prezidenta republiky“

2 | Stanovisko předsedy Legislativní rady vlády k návrhu nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek, ve znění pozdějších předpisů ze dne 13. února 2024, čj. 118/24.

3 | konkrétně hexahydrokanabiforol (HHCP), hexahydrokanabihexol (HHCH), hexahydrokanabutol (HHCB), hexahydrokanabioktyl (HHC-C8), tetrahydrokanabutol (THCB), tetrahydrokanabihexol (THCH), tetrahydrokanabioktyl (THC-C8)

4 | Článek 39 Listiny základních práv a svobod říká, že „Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.“

moci výkonné, která k tomu není oprávněna“. Ústavní soud tenkrát jako neústavní zrušil část nařízení vlády, které vymezovalo termín „množství větší než malé“ návykové látky pro účely trestního zákoníku a s tím i související část tzv. zmocňovacího ustavení v trestním zákoníku⁵.

No, původně jsem toho měla na srdci víc, ale myslím, že jsem vás už udolala právními i bezprávními aspekty politiky v oblasti závislostí.

A až na mě zas přijde řada s editorialem, slibuji, že přijde konečně řeč i na konopí. Ale zatím ODok tajemně mlčí, byť samozřejmě pracovní verze jsou na světě. Což o to, nápady by byly, ale politická shoda nejspíš ne.

Nezbývá než doufat, že se světlá budoucnost naší politiky v oblasti závislostí vzdálila maximálně v pozemských letech, nikoliv v těch světelných.

V Praze dne 4. dubna 2024

Mgr. Hana Fidesová, Ph.D.

vedoucí redaktorka

Adiktologie v preventivní a léčebné praxi

5 | Nález pléna Ústavního soudu č. 13/12 ze dne 23. 7. 2013, vyhlášený ve Sbírce zákonů pod č. 259/2013 dne 23. 8. 2013.